

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Гуманітарний факультет

Кафедра культурології

Кваліфікаційна робота на тему

**УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ МОДИ 2022\2023 ЯК ІНСТРУМЕНТ
КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА ТЛІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Виконала: студентка 4 курсу, групи ГКУ19/Б
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньої програми “Культурологія”
Освітній ступінь Бакалавр

___Малаховська Вікторія Ігорівна___
Керівник ___Нечипоренко Анастасія___
Рецензент _____Олійник Тетяна_____

Львів – 2023 року

UKRAINIAN FASHION WEEK 2022\2023 AS A TOOL OF CULTURAL DIPLOMACY AGAINST THE BACKDROP OF WAR IN UKRAINE

Анотація

У цьому дослідженні буде проаналізовано роль та важливість української моди як інструменту культурної дипломатії. Від початку повномасштабної війни в Україні мода почала виконувати низку важливих культурно-політичних функцій, зокрема артикулювати агресію Росії через творчі меседжі та підходи. Відповідно, моя робота буде фокусуватись на аналізі колекцій українських дизайнерів в розрізі 2022\2023 років, завдяки чому я зможу висвітлити важливість української моди в контексті війни як засобу потужного міжнародного діалогу.

Ключові слова: культурна дипломатія, м'яка сила, українська мода, російсько-українська війна, фешн-індустрія, дизайнер, колекція.

Annotation.

This study will analyze the role and importance of Ukrainian fashion as an instrument of cultural diplomacy. Since the beginning of the full-scale war in Ukraine, fashion has begun to perform a number of important cultural and political functions, including articulating Russia's aggression through creative messages and approaches. Accordingly, my work will focus on analyzing the collections of Ukrainian designers in the context of 2022\2023, which will help me to highlight the importance of Ukrainian fashion in the context of war as a mean of powerful international dialogue.

Keywords: cultural diplomacy, soft power, Ukrainian fashion, Russian-Ukrainian war, fashion industry, designer, collection.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. FASHION DIPLOMACY: МОДА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	7
РОЗДІЛ II. УКРАЇНСЬКА МОДА. ШЛЯХ ВІД ЕМАНСИПАЦІЇ ДО ТВОРЧОГО ВИВІЛЬНЕННЯ.....	14
РОЗДІЛ III. УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ МОДИ 2022\2023 ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	21
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

В динаміці сучасного світу прослідковується багатогранність та багатовекторність впливу моди. Відтак, окрім естетичної, комунікативної, регулятивної, економічної та низки інших функцій, вона володіє правом бути інструментом культурної дипломатії. При потребі якісного міжнародного діалогу чи досягнення взаєморозуміння мода може виконувати важливу роль у моменти загострення конфліктів чи віднайденні спільного знаменника проблеми.

Актуальність моєї теми полягає в тому, що від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року культурна дипломатія стала одним з опорних механізмів, які артикулюють агресію та геноцид зі сторони загарбницької країни. Відтак, творити важливі повідомлення задля міжнародного розголосу на світовій арені довелось креативній індустрії української моди, яка є одним з майданчиків культурної дипломатії.

Метою роботи є дослідження механізмів моди в контексті культурної дипломатії, аналіз діяльності Українського тижня моди в розрізі російсько-української війни та її впливу на міжнародне сприйняття України.

Об'єктом мого дослідження є колекції українських дизайнерів, створені протягом 2022\2023 років.

Предметом мого дослідження є меседжі, що артикулюють російсько-українську війну, закладені в колекції українських дизайнерів.

Щодо теоретичних підходів і методів, то в своїй роботі я використала семіотичний, контекстуальний аналіз та описовий метод.

Завдяки семіотичному аналізу я розбирала візуальну, вербальну і невербальну складову досліджуваного об'єкту. Це дозволило інтерпретувати і контекстуалізувати мій об'єкт: зрозуміти і окреслити які повідомлення, ідеї були закладені в колекціях українських дизайнерів через символи і коди. За допомогою контекстуального аналізу я дослідила вплив політики та ідеологій на моду. Використавши описовий метод, я

детально розібрала колекції українських дизайнерів і завдяки цьому змогла краще окреслити культурний контекст, в якому ці колекції існують.

Ця дипломна робота присвячена дослідженню моди як інструменту культурної дипломатії, який набрав особливої сили в період російсько-української війни в 2022-2023 роках. В своєму дослідженні я маю на меті проаналізувати взаємозв'язок між культурною дипломатією та українською модою через призму колекцій та показів, що відбувались від початку повномасштабного вторгнення. І таким чином, довести, що українська мода в контексті війни з Росією є потужним інструментом артикуляції агресії та геноциду.

Основними джерелами цієї роботи є праця Френка Нінковича “Міжнародні відносини, порівняння між країнами”, книга Люсьєна Джори “Нові практики та тренди в культурній дипломатії. Політологія і міжнародні відносини”. В двох працях окреслено ключові механізми культурної дипломатії та міжнародних відносин. Ще одна книга, яка допомогла мені у дослідженні феномену моди в дискурсі культурної дипломатії (fashion diplomacy) - праця Міни Попович “Ролі і модні практики в культурній дипломатії. Культурна дипломатія: мистецтво, фестивалі і геополітика”.

Ця дипломна робота буде зосереджена на прикладах успішних кейсів української моди, показах та діяльності відомих вітчизняних дизайнерів та шляху Українського тижня моди від емансипації до творчої незалежності. Зокрема, для свого аналізу в практичній частині я оберу колекції таких десяти українських брендів як FROLOV, BOBKOVA, DZHUS, KSENIASCHNAIDER, PASKAL, LITKOVSKA, GASANOVA, the COAT, VITA KIN та JEAN GRITSFELDT.

Робота складається з трьох розділів. В першому розділі “Fashion diplomacy. Мода в дискурсі культурної дипломатії” я окреслюю поняття культурної дипломатії та ролі моди в ній. Зокрема, виокремлюю концепцію fashion diplomacy, що дозволяє відсилатись до модної

дипломатії як до самостійної форми відносин. У другому розділі “Українська мода. Шлях від емансипації до творчого вивільнення” я розглядаю процес деколонізації української моди, що триває й досі. Також подаю історію створення Українського тижня моди і його впливу на формування української незалежної модної індустрії. У третьому розділі “Український тиждень моди 2022\2023 як інструмент культурної дипломатії” я аналізую зміни діяльності Українського тижня моди внаслідок повномасштабного вторгнення Росії і колекції українських дизайнерів, створених протягом 2022\2023 років та представлених на світових Тижнях моди.

РОЗДІЛ I. FASHION DIPLOMACY. МОДА В ДИСКУРСІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Головним завданням культурної дипломатії є формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені. Зокрема, свою зовнішню політику вона може провадити через такі засоби як укладання угод та договорів із іншими державами, постачання ресурсів чи силових засобів, до яких відноситься й застосування військової сили. Останнє неабияк змінило національний бренд України в очах цілого цивілізованого світу. Від початку повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року питання України постало на порядку денному у міжнародних дискусіях та культурних платформах, отже голос України почав активніше й повніше звучати задля більшого посилення та трансформації свого іміджу, зокрема через культурну дипломатію.

Згідно з Френком Нінковичем, метою публічної та культурної дипломатії є розказування власної історії світові та віднайдення порозуміння на основі спільних цінностей.¹ Культурна дипломатія відрізняється від культурних зв'язків із громадськістю чи від дипломатії як такої своєю метою. Як пише Люсьєн Джора, “культурна дипломатія - це не лише толерування захоплення чи симпатії через демонстрацію національних культурних досягнень. Мова йде про довіру”². Відповідно, говорячи про моду як інструмент культурної дипломатії, варто враховувати, що вона будує комунікацію через смисли і значення, які обирає показати на міжнародній арені дизайнер, інфлюенсер чи модний директор певного бренду. Мода

¹ Ninkovich, Frank. *International Cultural Relations, Multicountry Comparison, Arts Policy and Administration Program*, The State University, 1996.

² Jora, Lucian. *New Practices and Trends in Cultural Diplomacy. Political Science and International Relations*. vol. 10, no. 1 (2013), pp. 43-52.

демонстративно естетичними засобами формулює та репрезентує особливе, у нашому випадку, художньо-політичне висловлювання, відтак і вибудовує або не вибудовує довіру глядача до свого повідомлення.

Термін, що часто фігурує в контексті культурної дипломатії - це “національний бренд”. Цей концепт був вперше висунутий британським незалежним радником з питань національних ідентичностей та іміджу Саймоном Анхольтом у 1996 році на сторінках британського журналу “Управління брендом”. Суть “національного бренду” полягає у конструюванні та управлінні репутацією та сприйняттям країни на світовій арені. Відтак, метою є вибудовування такого нарративу, який би підкреслив унікальність та всі можливі сильні сторони країни, однак зробивши це в справжньому світлі.

Ввівши таку концепцію, Саймон Анхольт поклав початок розвитку національного бренду в різних дискурсах та створив простір для думання багатьом іншим спеціалістам. В контексті моди національний бренд відноситься до культурного спадку, ідентичності країни як інструмент, що просуває фешн-індустрію певної нації на глобальну арену. Розглядаючи тижні моди, ці заходи слугують платформами для показу локальних дизайнерів, творчого потенціалу країни та модної індустрії загалом. Також такі події виступають можливістю співпраці локальних дизайнерів із іноземними творцями та зміцнення свого бренду в очах міжнародної спільноти.

Культурна дипломатія є в постійному пошуку шляхів та методів для покращення та досягнення своїх цілей. Відтак, Люсьєн Джора, румунський дослідник, у своїй праці “Нові практики та тренди у культурній дипломатії” виокремлює мультилатералізм, таку організацію міжнародних відносин, яка ґрунтується на принципах, що дозволяють певній країні користуватись усіма привілеями у

відносинах із багатьма іншими державами-партнерами. Цей спосіб є протилежним до застарілого білатерального, що означає зусилля, що докладаються для підтримки взаємовідносин між двома державами. Ганс Кохлер, професор Інсбрукського університету та Карл Ерік Норман, член кафедри культурології, у своїй спільній науковій статті пишуть, що традиційно культурна дипломатія спрямована на популяризацію зовнішньої політики країни через поширення її інтелектуальних і мистецьких досягнень. Її мотивацією була не інтелектуальна цікавість до інших культур і способів життя, а бажання покращити міжнародний імідж країни, тим самим зміцнивши її позиції в обміні інтересами між суверенними державами по всьому світу.³ Як пишуть дослідники, концепція діалогу якнайкраще підходить для визначення ролі культурної дипломатії. На мою думку, мода також має діалогічний характер, адже запрошує співучасників до осмислення сенсів та символів, повідомлень, які несе в собі.

Також феноменом та наріжним каменем якісної культурної дипломатії, як пише Люсьєн Джора, є обмін та взаємність⁴. В основі мультилатералізму - інклюзивний механізм багатосторонніх відносин, де різні цінності поважаються так само, як і однакові у всіх учасників. Таким чином, інтеркультурний діалог, який творить культурна дипломатія через усі свої інструменти, зокрема і моду, створює фундамент для побудови міцної довіри та боротьби із викликами сучасності. Мультилатералізм є можливістю створити таку дипломатичну реальність, де пануватиме рівність, довіра, креативність. Саме ці складові зможуть створити суспільства та світ,

³ Hans Köchler, Karl-Erik Norrman. *Future Trends in Cultural Diplomacy & International Relations* / Hans Köchler, Karl-Erik Norrman.

⁴ Jora, Lucian. *New Practices and Trends in Cultural Diplomacy. Political Science and International Relations*. vol. 10, no. 1 (2013), pp. 43-52.

що повен інновацій та творчих рішень для порозуміння між країнами.

Дослідниця з Гентського університету у Бельгії Міна Попович пише, що однією з форм побудови сильного національного бренду є Fashion Weeks, так звані тижні моди⁵. Окрім репрезентації сезонних трендів та модних новинок, ця подія висвітлює та озвучує важливі та актуальні історико-культурні питання через покази. Fashion Week слугує своєрідною платформою для культурної дипломатії, де заохочується рівність, де відбувається міжкультурний обмін, народжуються нові соціокультурні теми. З кожним роком на тижнях моди більше уваги приділяється політичним проблемам, відтак, як і у випадку із ситуацією в Україні, дизайнери закодують свої повідомлення у колекції, висвітлюючи ключові ідеї та послання.

Інколи зусилля зі сторони влади в культурній дипломатії є неорганізовані, спеціальні та такі, що складаються із короткострокових проєктів, в той час як креативні індустрії (в цьому випадку, фешн-індустрія) та дизайнери можуть розглядатись як форма сталості організацій громадської залученості в межах міжнародних культурних контактів. Також, як пише Міна Попович у своєму дослідженні, дизайнери часто можуть виконувати роль громадянських дипломатів. Важливою та визначальною рисою такої діяльності дизайнерів є їхня незалежність та свобода творити власні сенси, адже дозволяє прямі і незавуальовані критичні чи емоційно забарвлені висловлювання подавати як частину свого витвору.

Важлива концепція, яка фігурує в дискурсі публічної дипломатії, - концепція м'якої сили, яку ввів в ужиток Джозеф Най, американський політолог та експерт з міжнародних питань. М'яка сила базується на впливі та привабливості, ознаки чого має і мода,

⁵ Popović M. The Roles and Practices of Fashion in Cultural Diplomacy. Cultural Diplomacy: Arts, Festivals and Geopolitics/ ed. by M. Dragičević Šešić with L. Rogač Mijatović, N. Mihaljinac; Ministry of Culture and Media of Republic of Serbia. Belgrade: Creative Europe Desk Serbia, 2017. p. 251–262

творячи та транслюючи повідомлення в цікавій та трендовій обгортці. Як пише Джозеф Най у своїй статті, “м’яка сила - це робити так, щоб інші люди хотіли того ж самого, що і ти - співпрацювати з іншими, а не змушувати їх”.⁶ Відтак, м’яка сила - це не просто про силу, якою може бути і застосування зброї, політичні чи економічні обмеження, а саме про привабливу силу. Як вважає дослідник, світ традиційної політики веде постійну боротьбу за те, чия економіка чи військова сила перемагає. Натомість, політика інформаційної ери - про те, чия історія перемагає. Під час якісної комунікації вибудовується довіра та нарратив, якому потім або будуть вірити, або ні. На модному показі, так само як і на міжнародній арені, через колекцію доносяться повідомлення, що, в свою чергу, є частиною історії та елементами м’якої сили.

Тема моди в дискурсі культурної дипломатії мало висвітлена, переважно представлена в статтях модних видань. Однак, існує термін, що добре окреслює моду як інструмент впливу, - *fashion diplomacy*, який вживає Міна Попович у праці “Культурна дипломатія: твори, фестивалі та геополітика”.⁷ Цей феномен розглядається як інструмент впливу та інтернаціональних обмінів, які творить не лише висока, але й повсякденна мода. Закордоном простежується тенденція залучення державних діячів до просування національного іміджу через модну дипломатію. Натомість, як вважає українська кандидатка історичних наук Ірина Паніна, в Україні таку роль здебільшого виконують самі митці. Відтак, виникає потреба досліджувати роль української моди як складової культурної дипломатії у творенні потрібних акцентів на міжнародній арені та ведення якісного політичного діалогу. Особливо в роки, коли триває

⁶ Nye J. Public diplomacy and soft power. ANNALS. AAPSS. March 2008. № 616. P. 94–109. URL: <https://cutt.ly/dc1cJ49>.

⁷ Popović M. The Roles and Practices of Fashion in Cultural Diplomacy. Cultural Diplomacy: Arts, Festivals and Geopolitics/ ed. by M. Dragičević Šešić with L. Rogač Mijatović, N. Mihaljinac; Ministry of Culture and Media of Republic of Serbia. Belgrade: Creative Europe Desk Serbia, 2017. p. 251–262

російсько-українська повномасштабна війна та коли є унікальна потреба висвітлювати правду через креативні підходи.

Ще одним феноменом та частиною fashion diplomacy, який розглядають у своїй праці дослідниці Тріксі Жасмін та Кезія Прібаді є powerdressing, що означає таку манеру одягання, яка підкреслює владу та потужність людини, якій належить це вбрання. Сила часто є репрезентованою, артикульованою через дрес-код, а саме вбрання є переконливою політичною мовою, як пишуть авторки статті.⁸ Кожна держава та суспільство мають визначену систему одягання, а щодо моди, то вона вже давно стала такою силою, що надає особливого відтінку повідомленню людини за певних політичних чи соціальних умов. Все це ще раз підтверджує, що імператив сучасності неможливо уявити без дрес-коду та візуального образу, який теж є частиною дипломатії.

Говорячи про fashion diplomacy, доречно також згадати норвезьку дослідницю Марі Грінде Арнтцен, яка у своїй праці “Дрес-код” пише, що мода часто перетворюється в інструмент не лише особистісної, але й політичної боротьби. “Мода - це складна соціальна та політична вправа, яку так чи інакше виконує майже кожен індивід того чи іншого суспільства”.⁹ Також Марі-Грінде Арнтцен наводить трагічний приклад з історії, який демонструє, як через моду вдалось висвітлити важливу політичну проблему та прискорити процес її усунення. В 2005 році в бідному передмісті Парижа двоє підлітків, ховаючись від поліцейських у трансформацій будці, загинули від удару струмом. Недовго до того випадку тодішній міністр внутрішніх справ Ніколя Саркозі наказав вести безжалісну боротьбу із злочинністю та вичистити усі околиці Парижа. Ця подія сколихнула суспільство, підлітки та старші люди почали чинити опір жорстокій

⁸ Kezia Pribadi and Trixie Bianca Jasmine. The power of dressing in politics [Електронний ресурс]: <https://tfr.news/articles/2021/4/23/the-power-of-dressing-in-politics>.

⁹ Арнтцен М.Г. *Дрес-код. Гола правда про моду*. Ад Маргінем, 2016. 200 с.

політиці та коїти самосуд. В той період Джон Гальяно, англійський модельєр та артдиректор модного дому Dior відправився на південь Франції з метою пошуку натхнення для нової колекції. Все своє занепокоєння та негативні емоції він вмістив у весняно-літню колекцію бренду 2006 року, яка наскрізь була пронизана духом нескореності й бунтарства та була яскравою відповіддю на загрози того часу. Відтак, можна навіть на одному прикладі пересвідчитись, що тренди - це не лише вигадка модної індустрії. Часто це відклик на суспільно-політичну проблему, спосіб донести повідомлення в особливий та творчий спосіб. Шанс промовити до інших, як зробили би це політики чи дипломати.

РОЗДІЛ II. УКРАЇНСЬКА МОДА: ШЛЯХ ВІД ЕМАНСИПАЦІЇ ДО ТВОРЧОГО ВИВІЛЬНЕННЯ

Деколонізація, яка суттєвою ознакою розвитку української моди, є маркером визволення від всього російського, зокрема впливу її культури. Оскільки в контексті дипломатії такий підхід був найбільш доречним стосовно країни-агресорки, то наслідки такого процесу відобразились і на креативній індустрії України.

Сам процес деколонізації в контексті культурної дипломатії означає переосмислення стереотипів, нав'язаних ідеологічних наративів, хибних практик і негативних наслідків, яких зазнала Україна через країну-колонізатора. В сфері української фешн-індустрії деколонізація проявляється у зміні підходу до творення та представлення модних трендів. Серед ключових аспектів деколонізації є насамперед підтримка українських дизайнерів як потенційного ресурсу для пропагування вітчизняної моди і творчості. Також до важливих кроків належить використання національної символіки, народних мотивів і символів у колекціях. Це все позитивно впливає на творення сильного українського бренду в очах світової спільноти та окреслює її самобутність та окремішність від російської культури. Ще одним аспектом деколонізації є пропагування ефективного українського маркетингу шляхом залучення фотографів, моделей, дизайнерів, стилістів з України для зменшення домінації російських митців на світовій арені. Однак, на мою думку, до найважливішого пункту варто віднести міжнародну співпрацю українських брендів із провідними світовими організаціями та людьми. Звісно, шляхів деколонізації може бути безліч, однак всі вони спрямовані на збереження та зміцнення українського бренду та відокремленню від російських наративів.

Викликом для української моди від самого початку її становлення було те, що вона довгий час була споживачем модної

глобальної метрополії.¹⁰ Таким висновком ділиться в одній із збірок есеїв “UKRAINE!UNMUTED” Інституту Стратегії Культури Зоя Звinyaцьківська. На думку культурологині, критикині та історикині моди, всі зміни, які зараз особливо активно продукуються на фоні війни, це лише частина емансипації від російської метрополії. Ще за радянських часів всі модні тенденції йшли із Будинку моделей на Кузнецькому мості в Москві. Тільки отримавши схвалення “згори”, можна було випускати нові колекції. Навіть, як пише дослідниця, аби зробити зйомку для українського журналу під назвою “Краса і мода”, спеціально приїжджав московський фотограф, адже представникам української модної індустрії не довіряли самостійно щось робити. Найцікавішим, на мій погляд, видається той факт, що усі модні віяння того часу радянські дизайнери підглядали із європейських та американських глянців, тобто це чимось нагадувало крадіжку з-за створеної самим ж Радянським союзом завіси.

В епосі радянської системи українська мода мала відмінний характер від фешн-індустрії Заходу. Вона підпорядковувалась ідеології, була контрольованою і відтак не мала простору для творення чогось більшого/іншого. Як і в мистецтві, мода мала підлягати під шаблон “соціалістичного реалізму”. Відтак, це мало такі наслідки як емансипація жіночого тіла, неповна свобода творчості дизайнерів, створення стандартних та одноманітних моделей одягу, що не сприяли процесам самовираження та індивідуальності. Що важливо, в період радянського союзу була пригнічена українська культура зі своєю самобутністю та національною ідентичністю. Український етнічний одяг теж заборонявся в певні періоди, відтак автентичний український костюм був під загрозою. Натомість був запропонований сконструйований

¹⁰ Зоя Звinyaцьківська. Імперія виходить з моди [Електронний ресурс] / Зоя Звinyaцьківська – Режим доступу до ресурсу: <https://isc.lviv.ua/blog/zvynyaczkiwska-ukrzriz/>.

шаблон, що трансливався через літературу, вистави, концерти, який відверто належить до культури кітчю.

Як вважає дослідниця Ольга Корнієнко, мода впринципі займала дуже неоднозначну позицію в радянській системі.¹¹ Спершу вона піддавалась критиці та вважалась не більш, ніж “буржуазним” віянням із ворожого Заходу. В першій половині 20 століття ключовою дилемою був економічний та політичний розвиток, тож приділяти увагу трендовим образам було не на часі. Після 50-х років ситуація дещо змінилась, відтак зародилось поняття “радянської моди”, яке в тогочасному суспільстві стало синонімом технологічного розвитку та прогресу. Як пише в своїй статті для Центру міської історії Ольга Корнієнко, в моду теж було вміщено чітку ідеологічну ціль: вона мала допомогти в створенні нового комуністичного суспільства. Основним радаром радянської моди була мережа будинків моделей, які були в столицях та містах тодішніх республіках радянського союзу. В Україні таких будинків було шість, найбільші з яких знаходились в Києві та у Львові.

Ще одним прикладом, який неабияк демонструє довготривале життя української моди в тіні, є показ 2002 року в Москві, організований Тижнем української моди. Тоді це була радше спроба привернути увагу до талановитих дизайнерів України, скромна демонстрація своїх здобутків та показ колекцій на одному подіумі із відомими тогочасними московськими творцями. Таких прикладів справді багато і всі вони свідчать про відсутність значного впливу української моди на закордонну індустрію та її активну участь в дипломатії.

Значним зрушенням була Революція Гідності, після якої українські дизайнери почали працювати на закордонному ринку, що

¹¹ Ольга Корнієнко. Мода та одяг у радянському Львові [Електронний ресурс] / Ольга Корнієнко – Режим доступу до ресурсу: <https://lia.lvivcenter.org/uk/themes/clothing-soviet-lviv/>.

особливо яскраво засвідчив поп-ап шоурум в Парижі 2014 року, на якому зібралась вся модна еліта із Анною Вінтур. Я вважаю, що процес деколонізації, що можу простежити із численних досліджень та динаміки сьогодення моди, існує й дотепер, адже це питання переформатування свідомості, побудови сильного українського бренду, зміни сприйняття нашого суспільства та України в цілому.

На думку багатьох дослідників української моди, зокрема Мирослава Мельника, українська індустрія моди розпочала свою активну фазу розвитку аж після здобуття державної Незалежності в 1991 році.¹² Відтак, дизайнери, що вели свою діяльність, зіштовхнулись із викликом відкрити дорогу українській моді до світових тижнів моди. 1991 рік став переломним не лише для політичного та економічного життя України, але й для фешн-сфери, що тоді робила перші впевнені кроки до формування успішної модної системи.

Ще в часі радянської жорсткої системи українська мода показувала неабиякі досягнення в сфері модного авангарду. У 1994 році відбувся перший фестиваль української авангардної моди “Арт-мода”. Як пише Зоя Звиняцьківська, в ньому переміг Олексій Залевський, провокативний молодий дизайнер.¹³ Однак вже в 1995 році для презентації для фінальному показі обрали не його, а колекції московських дизайнерів, Маші Цигаль і Володимира Мандрікова.

Починаючи від 1991 року українська авангардна мода почала активно розвиватись через вплив тісніших зв'язків із світом та глобальних культурних процесів. В той час українські дизайнери всіляко експериментували із формами, концепціями, матеріалами. Особливістю того періоду була спроба використання національній мотивів і символів у колекціях. Звертаючись до традиційної вишивки,

¹² Мельник М.Т. Індустрія моди: Навч. посібник, 2017, 264 с.

¹³ Зоя Звиняцьківська. Імперія виходить з моди [Електронний ресурс]

<https://www.ji-magazine.lviv.ua/2023/zvynyackivska-imperiya-vyhodyt-z-mody.htm>.

етнічних мотивів та кольорів дизайнери вносили в український авангард особливий характер. Такий підхід підкреслював бажання поєднати сучасне і трендове із національною спадщиною,

Багато дизайнерів того часу намагались всіляко експериментувати: створювати незвичні форми, використовувати екстраординарні матеріали і тканини, брати до уваги незвичні силуети і концепції. Це було радикально й дозволяло умовно порушити застарілі модні рамки, які в радянські часи не залишали місця для самовираження та творчої візії. Українські дизайнери в своїй колекціях часто брали за основу концептуальний підхід. В своїх роботах вони використовували філософські концепції чи бунтівні повідомлення. Відтак, дуже часто мода була для них інструментом висловлення суспільних віянь, викликів чи проблем.

Переломним моментом для української моди став, звісно, 1991 рік, який дав поштовх творчим та перспективним людям проявити себе та українське по-новому. Створення Українського тижня моди стало переломним етапом в історії національної моди, оскільки це створило платформу для зростання українських дизайнерів, пошуку унікальних концепцій та в цілому плеканню вітчизняного модного ринку.

Український Тиждень моди було засновано Іриною Данилевською, ательє Бизова та Володимиром Нечипоруком в 1997 році під назвою «Український тиждень prêt-à-porter «Сезони моди». Це був перший Тиждень моди не лише в Україні, але й на території всієї Центральної та Східної Європи. Перший показ Українського тижня моди проходив у Мистецькому Арсеналі протягом лише двох днів, а починався із презентації колекції Оксани Караванської. Хоч ця подія була досить скромною, проте саме вона стала поштовхом для знайомства української модної індустрії із світовою, а також зростанням зацікавлення брендом UFW з боку вітчизняної та світової

спільноти. Особливістю показів у 90-х роках було те, що глядачі дивились покази “згори”, адже дефіле проходили на сценах театрів. Однак, в тому ж 1997 році Український тиждень моди вже відбувався за європейським зразком, - по два боки подіуму.

Офіційно в 2005 році оргкомітет Українського тижня моди змінює свою назву на Ukrainian Fashion Week, вже навіть самим звучанням наближаючи ідею вітчизняного тижня моди до міжнародного рівня. Перший сезон відбувся у листопаді 1997 року та об'єднав довкола себе 13 брендів та дизайнерів. Ірина Данилевська, Сергій Бизов та Лілія Пустовіт відправили листа до Палати моди Франції з проханням дозволити проводити український Тиждень моди та отримали згоду, що і стало початком організації Тижнів моди за світовими правилами та тенденціями pret-a-porter. Від початку створення UFW багато разів змінював свою локацію: спочатку Будинок актора, потім Будинок художника, галерея “Лавра”, Міжнародний виставковий центр, Альта-центр та виставковий комплекс АККО Інтернешнл. Однак вже в 2011 році знаходиться місце, яке тепер буде безсумнівно асоціюватись із Ukrainian Fashion Week - Мистецький Арсенал.

Шлях Українського тижня моди довгий та сповнений багатьох викликів, однак те, що справді повпливало на функціонування цієї організації - повномасштабна війна в лютому 2022 року.

РОЗДІЛ III. УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ МОДИ 2022\2023 ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

За час свого існування Ukrainian Fashion Week створив майданчик для реалізації талантів багатьох українських дизайнерів та підняття важливих соціокультурних тем через творчість. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року поставило перед модною індустрією складне завдання: стати рупором культурної дипломатії на міжнародній арені та за його допомогою говорити про війну і геноцид, що триває.

Після початку повномасштабної війни було створено ініціативу “Support Ukrainian Fashion”, де свої колекції українські дизайнери мають змогу представити у світових столицях моди. Як каже в одному із своїх інтерв'ю співзасновниця та CEO Ukrainian Fashion Week Ірина Данилевська, “мода як соціальний продукт завжди видозмінюється відповідно до загальної світової повістки. Політичні та економічні потрясіння завжди знаходять своє відображення в колекціях дизайнерів.” На 2022 рік вся команда Українського тижня моди готувала низку масштабних проєктів, присвячених 25-річчю свого заснування, про що заявляли на 50 сезоні UFW. Проте, вже 51 сезон опинився під загрозою через вторгнення Росії і відбувався у форматі представлення українських колекцій у різних куточках світу.

Щодо реакції світової спільноти на початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну, вона була миттєвою та помітною. Pantone Color в 2022 змінив свій головний трендовий колір року на “вільний синій” та “енергійний жовтий”. На тижні моди в Мілані, що відбувався паралельно із кривавими подіями початку війни, Джорджіо Армані представив свою колекцію у повній тиші в знак підтримки українського народу. Також один з перших, хто підтримав Україну був креативний директор Balenciaga Демна Гвасалія, що сам зазнав долі біженця із Грузії, яка теж знаходиться під російським гнітом. Він присвятив свою колекцію Україні, а кожному гостю шоу було подаровано жовто-блакитну футболку. Напередодні Тижня моди в Парижі президент Високої моди (Fédération de la Haute Couture et de la Mode) Ральф Толедано публічно виявив підтримку

українцям у своєму зверненні. Його слова підкреслили схожість моди та свободи, які є невід’ємними елементами вільної країни, якою є Україна: “шанс творчо висловлюватись базується лише на свободі. Мода теж завжди сприяла колективній і індивідуальній емансипації, а також самовисловленню. Зважаючи на сьогоднішній контекст, Fédération de la Haute Couture et de la Mode запрошує вас найближчі дні дивитись шоу з рефлексією темних часів та урочистістю.”¹⁴

Від початку повномасштабного вторгнення українські дизайнери почали використовувати свої колекції як платформу, де відтворюються та рефлексуються важливі повідомлення про війну в Україні. В березні 2022 року Берлінський тиждень моди вразила колекція українського дизайнера Жана Гріцфельдта. Цей показ став одним із найрадикальніших в плані висвітлення війни в Україні. На подіумі перед глядачами постали закривавлені моделі в одязі із написами “повага”, “любов”, “свобода” [див. *Додаток 1*]. Слово “мир” теж фігурувало і було обране неспроста, оскільки його написання однакове що в російській, що в українській мові. Завдяки цьому символізму дизайнер мав на меті донести важливий меседж про найбільшу людську цінність - мирне життя. Сам Жан Гріцфельдт не зміг приїхати у Берлін, відтак керував створенням показу дистанційно, а під час прем’єри звернувся до публіки через відеозв’язок. В своєму виступі він наголосив на тому, що коли триває війна, всім абсолютно байдуже, який на тобі одяг. Також дизайнер подякував за підтримку України в такий важкий час і поділився, що відчув великий прилив енергії від створення цієї сміливої колекції-маніфесту. У зверненні до міжнародної спільноти він сказав наступне: “Мода не є відображенням сьогодення, вона завжди дивиться в майбутнє на роки вперед. Сьогодні моя зброя як дизайнера – інструменти моди. Нині я борюся за те, щоб завтра ми були вільні, сподіваючись на свободу для України та для всіх

¹⁴ Федерація високої моди підтримала Україну [Електронний ресурс]: <https://vogue.ua/article/fashion/brend/federaciya-visokoji-modi-pidtrimala-ukrajinu-47794.html>.

людей на планеті Земля. Це моя сила і моя місія. Усі люди мають право жити вільно і безпечно у своїх домівках на своїй землі”¹⁵.

У 2022 році українські дизайнери почали активніше співпрацювати із всесвітньовідомими брендами, що збільшило обізнаність про українську моду та дало можливість дизайнерам гучніше заявити про себе. Таким прикладом є колаборація українського бренду Vita Kin із Gucci Vault - платформою модного дому, де продаються лише вінтажні й архівні моделі. Віта Кін створила капсульну колекцію, до якої ввійшли вишивані сукні, сорочки, шалі із традиційними українськими орнаментами [див. *Додаток 2*]. Серед одиниць колекції також представлені речі, оздоблені англійським бродерієм, аплікаціями, рукавами-кльош, кольоровими стрічками. В цій ексклюзивній капсулі дизайнерка поєднала самотутню українську вишиванку, інтерпретовану на сучасний лад із характером гламуру та богемного шику.

Ще один український бренд, що представив свою колекцію з автентичними українськими нотками був the COAT. Дизайнерка бренду, Катя Сільченко, презентувала цю капсулу у вигляді фешн-фільму під час Тижня моди у Копенгагені. Самі елементи колекції вирізняються традиційними принтами та вишивкою, а кольори віддзеркалюють самотутність українського ремесла [див. *Додаток 3*]. Локація, в якій знімали фільм, - музей у Пирогові, була обрана не просто так. Пам'ятка народної архітектури і побуту неабияк підкреслила унікальність української культури і моди. Попри свої унікальні фактури і елементи, одяг з цієї колекції має практичний та легкий характер.

Однією з особливих подій на тлі війни в Україні став захід Vogue UA Ukrainian Designers Showcase, що відбувся в межах Тижня моди у Парижі, 28 вересня 2022 року. Серед 18 українських брендів, які мали унікальну можливість показати себе провідним інфлюенсерам та дизайнерам були KSENIASCHNAIDER, Anna October, Vita Kin, FROLOV, better, ANTON

¹⁵ OREST. Жан Гріцфельдт шокував світ моди вражаючим показом у Берліні [Електронний ресурс] <https://orest.com.ua/fashion/zhan-gricfeldt-shokuvav-svit-modi-vrazhayuchim-pokazom-u-berlini>.

BELINSKIY, POUSTOVIT, Masha Popova, SIX, BOBKOVA, IENKI IENKI, Litkovska, Ruslan Baginskiy, PASKAL, BEVZA, TG Botanical, GUDU, OLENICH. Зірковою гостею події стала легендарна редакторка американського Vogue та редакційна директорка Conde Nast Анна Вінтур.

На Тижні моди в Парижі Лілія Літковська представила унікальну колекцію “Веснянка”, що поєднала в собі традиційні обрядові пісні та концепцію переродження, яку несе в собі прихід весни. Сам показ пройшов у саді Тюільрі. Декілька одиниць колекції містили на собі вишиті рядки із вірша “Молитва українського націоналіста”, що був написаний кров’ю в 1930-х роках у політичній камері [див. *Додаток 4*]. Сам показ проходив під мелодії веснянок в виконанні ансамблю “Вільце”. Співачки співали етнічні пісні, стоячи на каруселі, яка символізує дитячі мрії та легкість. Як поділилась сама Лілія Літковська, натхненням для її колекції та самого показу стали веснянки - пісні, які возвеличують прихід весни, оспівують волю та молодість. Так само як українська нація, весняна пора уособлює молодість і творчість.

У своїй колекції Літковська зробила багато візуальних відсилань до традиційного українського костюму. До прикладу, ляна сукня із торочками та спідниця-запaska неабияк віддзеркалили автентичність споконвічної української моди. Вкінці показу дизайнерка пробігла коло навколо каруселі, на якій стояли моделі, із жовто-блакитним прапором у руках.

На Берлінському тижні моди в січні 2023 українська дизайнерка Ірина Джус, що є засновницею бренду однойменного бренду DZHUS представила символічну та метаморфозну колекцію. Унікальність цього бренду полягає в філософії нонконформізму та унісекс одиницях, створених дизайнеркою. Показ Ірини Джус відбувся за підтримки та завдяки гранту від Берлінського сенату. Саме шоу проходило на напівтемному подіумі, біле світло прожектора точково освічувало зал. Унікальністю показу було те, що він містив в собі елемент перформансу:

дизайнерка самотужки перетворювала одяг на моделях у їхні нові можливі модифікації. На мою думку, це підкреслило єдність дизайнерки із її творінням та відсутністю дистанції між Іриною як мисткинею та глядацькою аудиторією. За словами дизайнерки, повномасштабна війна насильницько змусила українців переживати метаморфозу. Одиниці колекції віддзеркалюють кардинальні зміни і сильні трансформації, з якими довелось зіштовхнутись українській нації.

Одиниці, що були представлені на показі в Берліні - речі з архітектурними та багатофункціональними силуетами: пуховики максі розмірів, об'ємні штани і сукні, жакети з квадратним кроєм [див. *Додаток 5*]. Кожна річ з колекції є трансформером, відтак може мати до десяти різних варіацій. Щодо палітри колекції, то всі одиниці в колекції створені в нюдових, монохромних та неясневих відтінках. Низка представлених елементів одягу мала на собі нашиті кишені та сумки, що, на думку дизайнерки, перегукується із процесом евакуації та втечі від війни. Перша модель, що з'явилась перед глядачами на подіумі, несла у руці вішак із поясом, за допомогою якого Джус пізніше трансформувала перший образ.

В колекції Ірини Джус також присутній елемент гендерної взаємодії: завдяки трансформації одна річ може перетворитись із маскулінного силуету на фемінний жіночий образ, чи навпаки. В цьому випадку дизайнерка вбачає символізм неминучої зміни особистості і характеру, що теж в теперішній час є неминучим. Враховуючи філософію бренду DZHUS, тканина для цієї колекції була підібрана самотужки і з екологічним походженням. У цій лінійці було використано трикотаж, об'ємні бавовняні тканини, а також прозорі матеріали, які додали колекції ще більшої сенсовної навантаженості. Ритм дефіле, макіяж та зачіски моделей віддзеркалювали постапокаліптичний характер показу. Музику для шоу було створено американським авангардним композитором та перформером EYIBRA.

Також в січні 2023 року на Берлінському тижні моди колекцію, натхненну реаліями війни, представила українська дизайнерка Крістіна Бобкова. В цій колекції під назвою “Мрія” вона відобразила дуалізм життя, з яким зіштовхнулись українські жінки від початку повномасштабного вторгнення. Попри біль та трагедію, українки продовжують виявляти свою силу та ніжність, хоробрість та жагу свободи. Свій філософський мотив дизайнерка втілила в кожному одиному елементу колекції, підбравши текстури, тканини та форми так, аби максимально підкреслити двоїсту рівновагу фемінності. Сама ж назва колекції артикулює українську мрію про перемогу й переродження.

Одним із ключових аспектів колекції є невагоме мереживо, що обігране в стилі нічних сорочок та бра із дев’яностих. У поєднанні із маскулінними піджаками, спідницями та штанами строгих силуетів, а також шкіряними черевиками-панчолами, мереживна тканина надає делікатних рис цілому образу [див. *Додаток б*]. В загальному, всім одиницям цієї колекції властивий натяк на практичність та водночас рафінованість. Окрім глибинного сенсу та креативної концепції, колекція пропагує підхід апсайклінгу. Багато одиниць зроблені вручну, виконані в техніці в’язання гачком чи клаптикового шиття. З одного боку, таке рішення диктоване умовами війни, коли українські ательє мали продовжувати свою роботу навіть попри постійні відключення електроенергії. З іншого, це саме ті практики рукоділля, якими протягом століть створювали унікальний одяг українські майстрині. Для Крістіни Бобкової екологічність є основою філософії її бренду, відтак інтеграція свідомого підходу закладена в кожній її колекції. Авторкою саундтреку для шоу, який ідеально підкреслив контраверсійний дух колекції, була Настя Воган: українка, що живе у Берліні. Музика, що звучала під час показу, поєднала в собі атмосферу покинутих будинків, пошкоджених платівок та фільмів про війну.

В лютому 2023 року в рамках Ukrainian Fashion Week International Season FW`23-24 на Лондонському тижні моди троє українських дизайнерів, FROLOV, PASKAL і KSENIASCHNAIDER, представили свої колекції.

Іван Фролов створив колекцію під назвою “Пісня за піснею”, засновану на мотивах спогадів та минулого, в яку увійшли нові та архівні одиниці його бренду. Сам показ проходив під звучання українських ліричних пісень. В основу його колекції ліг символ серця як орган, що символізує таке світле почуття як любов, але також і гнів, страх, переродження, біль, - емоції, які довелось через війну відчувати мільйонам українцям та самому дизайнеру. В цій колекції представлені корсети, сукні у формі розбитих сердець, об’ємні фактурні спідниці кулястих форм. Присутня також вишивка, яскраві кольори, напівпрозорі тканини. Деякі елементи прикрашені об’ємними бантами, а також каміннями Swarovski, що засвідчує факт, що FROLOV - перший в історії української моди бренд, якому вдалось стати партнером цієї ювелірної компанії [див. *Додаток 7*].

Колекція KSENIASCHNAIDER, представлена на London Fashion Week, була створена в розпал війни та під звуки сирен, однак їй не забракло яскравих тканин, екстраординарних фактур і деталей. Особливістю цієї колекції є вінтажні краватки, які дизайнерка вміло обіграла візуально та сенсовно [див. *Додаток 8*]. Як вона пояснює, чоловікам в часі війни в Україні не потрібні краватки, адже зараз вони одягнені в військову форму. Бренд KSENIASCHNAIDER також зробив акцент на екологічній моді і сталому розвитку, використавши сумки з переробленого поліестеру та перероблені в інші елементи гардеробу краватки. Спільно із українським брендом HVOYA було також створено унікальні зразки взуття із залишків джинсової тканини. Така філософія KSENIASCHNAIDER неабияк підкреслила не лише унікальність та

багатосенсовність української моди, але й усвідомлене споживання та прогресивний етичний підхід.

Бренд PASKAL вразив Лондонський тиждень моди своєю колекцією “Out of the Cocoon”. В основу цієї модної лінійки закладено символічну метафору метелика, що на своїх крилах несе крихку, швидкоплинну красу. За задумом самої дизайнерки Джулі Паскаль, в колекції втілено ідею про легкість змін, яку творить метелик одним лише помахом крильцями. Очікування переродження і легкості є лейтмотивом, але й головним бажанням всіх українців в контексті жорстокої війни з загарбником.

У своїй колекції Джулі Паскаль використала об’ємні фактури, напівпрозорі, атласні тканини. Кольорова гама не обмежується чорним і білим, а відтворює кольори природи: від ніжно-блакитного до рожевого. Метелик як центральний елемент колекції фігурує на кожному елементі та підкреслює жіночність, замріяність та водночас природну сексуальність жіночого тіла [див. *Додаток 9*].

В лютому 2023 року на подіумі в Нью-Йорку було представлено нову колекцію ще одного відомого українського бренду GASANOVA. В цю осінньо-зимову лінійку дизайнерка Ельвіра Гасанова втілила концепцію ностальгії, естетики 1920-х років та неприхованої експресивності. Серед одиниць колекції - напівпрозорі сукні, розшиті кристалами елементи, шуби із штучного хутра [див. *Додаток 10*]. Поєднання сміливих та сексуальних форм і тканин демонструє відкидання простоти й практичності, які часто є маркерами суспільства в часі війни. На противагу, GASANOVA висуває яскраві моделі одягу, що, за словами самої дизайнерки, підкреслюють красу і жіночність поза часом та віком.¹⁶ На мою думку, в цій колекції символічно кинута виклик популярній думці, згідно з якою жінка, яка живе в часі трагедії та війни, обов’язково повинна виглядати відповідно до протоколу цього часу та політично-культурного контексту.

¹⁶ INSIDER. NYFW: бренд GASANOVA представив лукбук колекції Pre-Fall’22 [Електронний ресурс]: <https://insider.ua/nyfw-brend-gasanova-predstaviv-lukbuk-kolekczi%d1%97-pre-fall22/>.

Підсумовуючи, можна сказати, що всі десять проаналізовані мною вище колекції мали різні, але однаково промовисті та унікальні меседжі для світової спільноти. Українські дизайнери змогли продемонструвати наслідки російсько-української війни в своїх витворах, відтак стали співучасниками культурної дипломатії. Щодо реакції мас та медій, то було помітно, що в перші місяці війни значно активніше говорили про війну, було трендово підтримувати Україну та одягатись в жовто-блакитні кольори. Проте голос моди почав звучати щораз тихіше з часом, так з'явилась потреба не дозволяти світу забувати про російську агресію, яка триває до сих пір.

ВИСНОВКИ

В цій дипломній роботі я розглянула феномен моди як майданчика культурної дипломатії і зробила це на прикладі української фешн-індустрії, використовуючи концепти fashion diplomacy і soft power, що дозволило мені якісніше виконати мій дослідницький доробок.

В цій роботі я розглянула розвиток української модної індустрії в контексті деколонізації культури. Повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року призвело до активнішого переосмислення самобутності української моди, її права на незалежність від наративів країни-колонізатора. Відтак, українська фешн-індустрія стала справжнім медіаголосом, який доносить важливі повідомлення та сприяє якісному міжнародному діалогу на світовій арені.

Дослідницький фокус моєї роботи був прикутий до феномену Українського тижня моди як потужного соціокультурного явища та платформи для інтернаціонального культурного діалогу. У своїй роботі я дослідила, що Український тиждень моди є прикладом вивільнення української моди із тенет російського впливу та створення власного, незалежного творчого осередку.

В своїй практичній частині роботи я проаналізувала колекції таких українських брендів як FROLOV, BOBKOVA, DZHUS, KSENIASCHNAIDER, PASKAL, LITKOVSKA, GASANOVA, the COAT, VITA KIN та JEAN GRITSFELDT, що були представлені на майданчиках світових столиць моди у 2022\2023 роках. Завдяки цим кейсам я змогла прослідкувати характер меседжів, закладених у них дизайнерами. Домінуючими мотивами колекцій були: втрата рідного дому, втеча від війни, мовне питання, доля української жінки в часі повномасштабного вторгнення, очікування перемоги над ворогом та інші. Ця дипломна робота також демонструє, як в цілому

функціонував Український тиждень моди на тлі повномасштабної війни.

Наостанок варто виділити декілька дослідницьких знахідок. По-перше, як показали результати моєї роботи, шлях української незалежної моди - це поступовий шлях емансипації та культурної деколонізації. По-друге, я прослідкувала прямий зв'язок між актуалізацією української модної теми та політичними подіями в Україні (Незалежність, революції, російсько-українська війна). По-третє, проведені дослідження показує підтвердження тому, що колекції українських дизайнерів у 2022\2023 роках сприяють і справді допомагають культурній дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ninkovich, Frank. *International Cultural Relations, Multicountry Comparison*, Arts Policy and Administration Program, The State University, 1996.
2. Jora, Lucian. New Practices and Trends in Cultural Diplomacy. *Political Science and International Relations*. vol. 10, no. 1 (2013), pp. 43-52.
3. Hans Köchler, Karl-Erik Norrman. *Future Trends in Cultural Diplomacy & International Relations / Hans Köchler, Karl-Erik Norrman*.
4. Popović M. The Roles and Practices of Fashion in Cultural Diplomacy. *Cultural Diplomacy: Arts, Festivals and Geopolitics/ ed. by M. Dragičević Šešić with L. Rogač Mijatović, N. Mihaljinac; Ministry of Culture and Media of Republic of Serbia*. Belgrade: Creative Europe Desk Serbia, 2017. p. 251–262
5. Nye J. Public diplomacy and soft power. *ANNALS. AAPSS*. March 2008. № 616. P. 94–109. URL: <https://cutt.ly/dc1cJ49>.
6. Kezia Pribadi and Trixie Bianca Jasmine. The power of dressing in politics [Електронний ресурс]: <https://tfr.news/articles/2021/4/23/the-power-of-dressing-in-politics>.
7. Арнтцен М.Г. *Дрес-код. Гола правда про моду*. Ад Маргінем, 2016. 200 с.
8. Зоя Звinyaцьківська. Імперія виходить з моди [Електронний ресурс]: <https://isc.lviv.ua/blog/zvynyaczkivska-ukrzhiz/>.
9. Ольга Корнієнко. Мода та одяг у радянському Львові [Електронний ресурс] <https://lia.lvivcenter.org/uk/themes/clothing-soviet-lviv/>.
10. Мельник М.Т. *Індустрія моди: Навч. посібник*, 2017, 264 с.
11. Федерація високої моди підтримала Україну [Електронний ресурс]: <https://vogue.ua/article/fashion/brend/federaciya-visokoji-modi-pidtrimala-ukrainu-47794.html>.

12. INSIDER. NYFW: бренд GASANOVA представив лукбук колекції Pre-Fall'22 [Електронний ресурс]: <https://insider.ua/nyfw-brend-gasanova-predstaviv-lukbuk-kolekczi%d1%97-pr-e-fall22/>.
13. OREST. Жан Гріцфельдт шокував світ моди вражаючим показом у Берліні [Електронний ресурс]: <https://orest.com.ua/fashion/zhan-gricfeldt-shokuvav-svit-modi-vrazhayuchim-pokazom-u-berlini>.

ДОДАТКИ

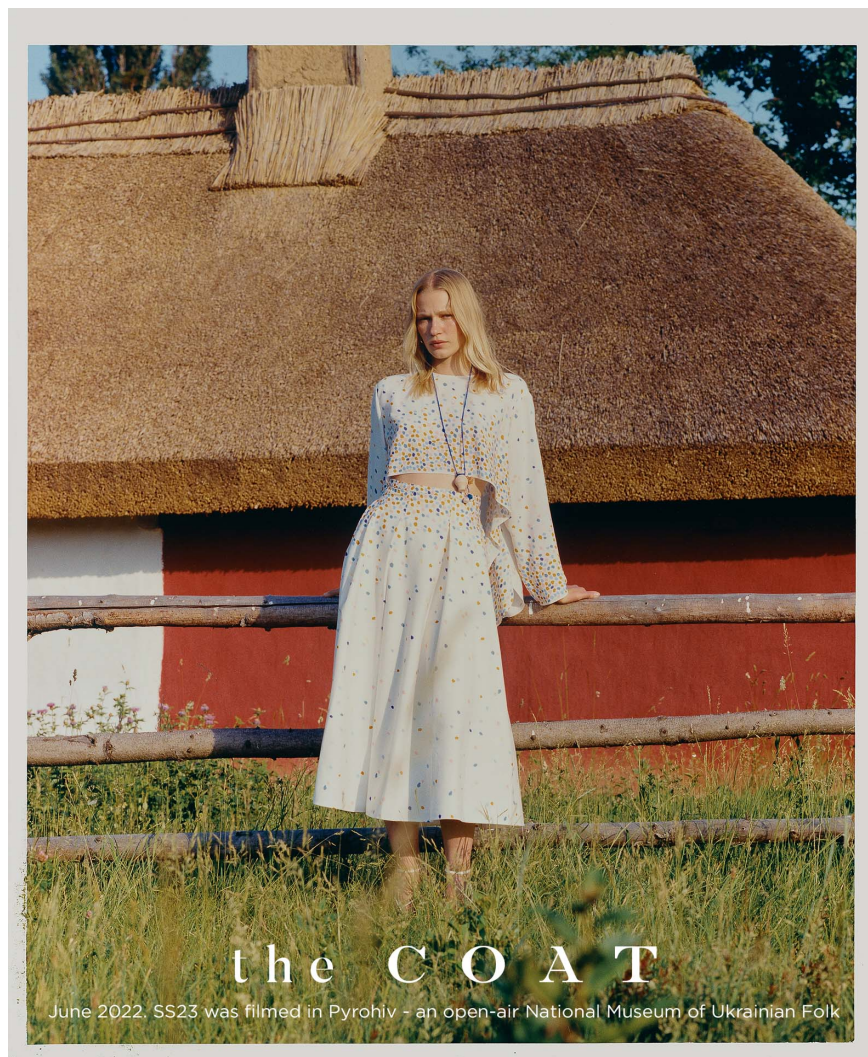
1. Сукня з колекції українського дизайнера Жана Гріцфельдта на Тижні моди в Берліні.

2. Вишивана сукня з колекції української дизайнерки Віти Кін для Gucci Vault.

3. Образ із колекції українського бренду the COAT, представленої у вигляді фешн-фільму.

4. Сукня з вишивкою тексту “Молитва українського націоналіста” із колекції “Веснянка” українського бренду Litkovska.

5. Сукня із колекції AW23 українського бренду DZHUS на Berlin Fashion Week.

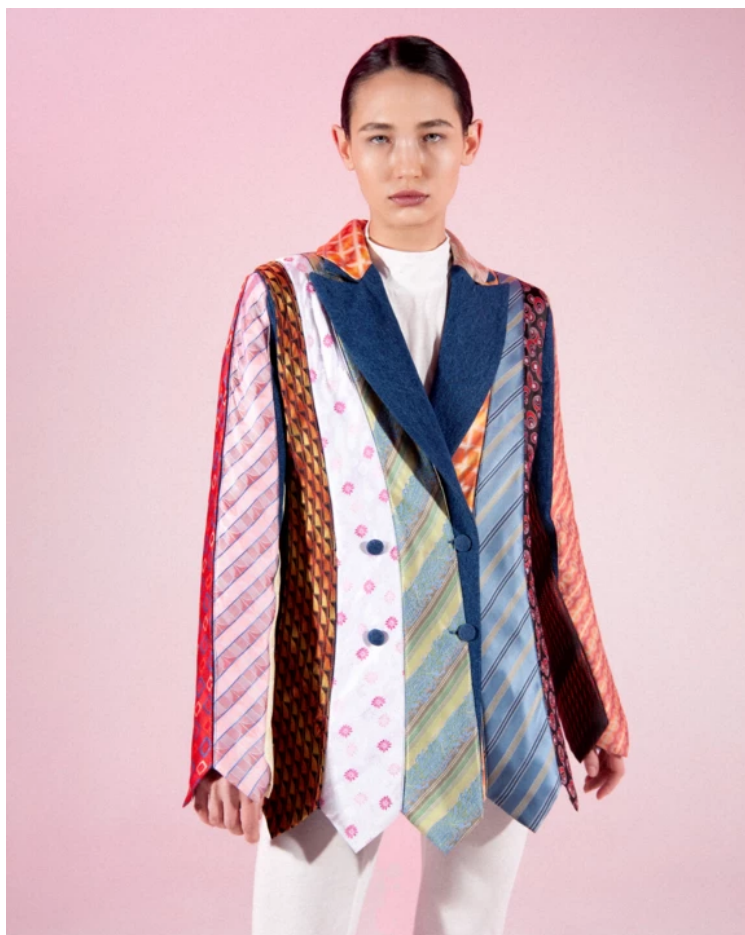
6. Образ із колекції “Мрія” українського бренду BOBKOVA.

7. Корсетна сукня, прикрашена кристалами Swarovski з колекції “Love hurts” від українського бренду FROLOV.

8. Піджак із вінтажних краваток з осінньо-зимової колекції 2022\23 українського бренду KSENIASCHNAIDER.

9. Образ із колекції “Out of the Cocoon” українського бренду PASKAL.

10. Фото з кампейну осінньо-зимової колекції 2023\2024 українського бренду GASANOVA.

